

של"ה מסכת שבועות, תורה אור

במסכת יומא פרק הוציאו לו (נב א) תניא, איסי בן יהודה אומר חמש מקראות אין להם הכרע, * 'שאת' (בראשית ד, ז), 'משקדים' (שמות כה, לד), 'מחר' (שם ז, ט), 'ארור' (בראשית מט, ז), 'וקם' (דברים לא, טז). וכבר הקשו התוספות שם (יומא נב ב, ד"ה שאת) ובריש איזהו נשך (כ"מ סא א, ד"ה קרי), אמאי לא דרשינן להו לפנייהם ולאחרייהם כו', ותירצו מה שתירצו. עוד הניחו בתימה, דלא נקמיניהו בסדר שכתובים בתורה, והכי הוה ליה למימר ^{התוספות} 'שאת, ארור, מחר, משוקדים, וקם'.

ק"ט. חמשה אלה הנזכרים לעיל, מצינו מחלוקת ביניהם. א' — תלמוד ומעשה, בסוף פרק קמא דקידושין (מ ב) כשהיו מסובין רבי טרפון והזקנים, נפלה מחלוקת ביניהם, אם תלמוד גדול או מעשה גדול. ב' — צדיק גמור ובעלי תשובה, מחלוקת בין רבי אבהו לרבי יוחנן (ברכות לד ב), איזה עדיף. ג' — בענין צדיקים גמורים ומלאכים, הרמב"ם, והרב אבן עזרא ז"ל וסיעתם סברו המלאכים עדיפי. ולפי הנראה והנמצא בדברי רבותינו ז"ל (ירושלמי שבת פ"ו ה"ט), מעלת צדיקים עדיפי. ודבר זה נתבאר לעיל בארוכה (אות קל"ז). ד' — בענין מזלות צבא השמים, מחלוקת בין חכמי ישראל אם יש מזל לישראל או אין מזל לישראל, כמוזכר במסכת שבת פרק מי שהחשיך (קטו א). ה' — בענין כתנות אור. ועוד יש חקירה איזה עדיף, אם טוב יותר היה נשאר כתנות אור, או אם יותר טוב הוא שנעשה כתנות עור, ויחזור לאור, אור חדש, אור הגנוז, אור הגדול. ודבר זה יוצא ממחלוקת שהיה בין בית שמאי ובית הלל (עירובין יג ב) אם טוב לאדם שלא נברא משנברא, או טוב לאדם שנברא. וכל אלו העניינים הוזכרו למעלה בארוכה בהקדמת תולדות אדם (בחלק א').

קמ"ו ובאמת אלו ואלו דברי אלהים חיים, וכולם אמיתיים בבחינות שונות. ועל זה בא הרמז, בחמש מקראות האלו שאין להם הכרע, כדי שנדרוש לפנייהם ולאחרייהם. וכמו שהקשו התוספות, כן הוא באמת, דורשין לפנייהם ולאחרייהם, ושניהם אמת, בבחינות שונות. ויהיו אלו החמשה בסדר ההשתלשלות מלמטה למעלה. 'שאת', נגד החלק הגופני הארצי, אם אור אם עור. 'משוקדים' נגד יש מזל או אין מזל. 'מחר' כנגד מעלת צדיק או מלאך. 'ארור' נגד מעלת צדיק או בעל תשובה הנוגע בכסא. 'וקם' נגד מעלת תלמוד ומעשה, הנוגעים בשמו יתברך, על כן מתורץ תמיהת התוספות למה חשביניהו בסדר הזה.

פני מנחם פרשת וישלח

ובני יעקב צאו מן השדה כשמעס, איתא בגמ' (יומא נב.) תניא איסי בן יהודה אומר חמש מקראות בתורה אין להן הכרע, שאת משוקדים מחר ^{אוצר החכמה} ארור וקם, וצירושלמי (ע"ז טו.) איתא שגס הפסוק כשמעס ויתעצבו אין לו הכרע, אין להם הכרע היינו שכך ניתנה התורה מתחילה שכפי התנהגות האדם וכפי עבודתו ומעשיו יתפרשו המקראות. תיבת שאת יש לה שני פירושים, מלשון סליחה ומלשון עונש, ושניהם אמת, אם תיטיב, שעושה תשובה, יש סליחה ומחילת עוונות, ואם לאו אזי הוא להיפך, עונש ופורענות. וכן תיבת מחר מתפרשת צדי אופנים, גם ולא הלחם בעמלק מחר, מלחמה לה' בעמלק מדור דור, וגם מחר אכני נכז על ראש הגבעה, כי בכל יום יש גם הסתרות חדשים וגם סייעתות חדשות, שכוחו של משה רבינו ע"ה עומד ומסייע בכל הדורות, תורה לזה לנו משה מורשה קהלת יעקב. וכן תיבת ארור מתפרשת צני אופנים, כשאינו כראוי אזי ארור אפס, וכשהוא כראוי אזי עקרו שור ארור, כמו שהיה אכן אלל שמעון ולוי שנלחמו צשכס צמסירות נפש ועקרו אותם, וזהו דכתיב כאן צמעשה שכם בני יעקב צאו מן השדה כשמעס, שגס זאת יש לפרש צדי אופנים, או צאו מן השדה כשמעס, או להיפך כשמעס ויתעצבו, הרמז שציקשו שכם וחמור להכניס בהם עלצות, הסתרות ומניעות, אולם בני יעקב ציררו הכל, שכם ר"ת שס כצוד מלכותו.